

Bartalis János köszöntése

Amikor először írtam le róla, hogy európai jelentőségű költőnek tartom, egyik kritikus ismerősöm apodiktikus hangon kioktatott: az ilyen értékítéleteket az irodalomtörténetre kell bízni.

Most, amikor nyolcvanadik születésnapját ünnepeljük, megkérdezem: milyen irodalomtörténetre? Arra, amely talán nem veszi tudomásul, hogy sohasem hallott hangja már első, alig húszévesen írt verseiben a magyar líra egyik megújulási útját jelezte? De mi köze lesz ennek az irodalomtörténetnek a tényekhez? Ahhoz, hogy Az erdőről hazatérő favágók, a De különben csend van, a 154×28, a Kerestelek és sok más költeménye Ady versei mellett a korszak lírájának és a magyar irodalomnak legszebb, „legfurcsább“ és legeredetibb hangú terméke.

És ennek a kezdetnek ma sem befejezett folytatása van. A legszebb költsálya versek, az Ima mindenkiért 1940-ben és az utóbbi években írt sok Bartalis-vers egy állandóan felfelé ívelő költői életút ma is újabb meglepetéseket ígérő eredményeit jelzi.

Mondják, hogy nem az a költő, aki nagy verseket is ír, hanem az, aki gyengéket is. Bartalisra tökéletesen illik ez az aforizma. Nemcsak azért, mert valóban sok nagy verse van, hanem főként, mert ezekben a nagy versekben az eredeti formateremtő képzelet fogja keretbe a magyar irodalom klasszikus hagyományaira építő képeket is. Ez volt lényegében az a Kosztolányit is meglepő felfedezés, amely Bartalis hangját annyira megkülönbözteti a nyugat nagy költőinek vagy a modern magyar líra kiemelkedő képviselőinek hangjától.

És ezt a formát, a kötöttnél is kötöttebb szabad verset Bartalis János nem tanulta el, mert nem is tanulhatta el senkitől. Talán korán meghalt édesanyjától vagy ki tudja melyik ősétől örökölte, mint minden igazán nagy és eredeti hangú költő, aki hozzá a saját írói világát, és nem tanulja el a másét.

Ezért rá is illik Ady önjellemzése:

Sem utódja, sem boldog őse,
Sem rokona, sem ismerőse
Nem vagyok senkinek,
Nem vagyok senkinek.

Elsősorban az élet és nem a Mű „csodái” közé tartozik, hogy a kilencedik évtizedébe lépett, ma is szálfegyenes tartású költőt — akit én fizikai valóságában ma is olyannak látok, mint húsz évvel ezelőtt, amikor egyetemi hallgató koromban könyvtárosként kezembe adta az első egyetemi kölcsönkönyvet — már ifjú korában gyötörte a végesség tudata, és nemegyszer valóban csodával határos módon szabadult a halál öleléséből, hogy mennyiségileg is jelentős életművét a humanizmus és idegörlő környezet kegyetlen — elidegenítő szorításában hozta létre!

Nemrégén megjelent lírai önéletrajzában a rá jellemző módon így vall erről: „A sors kegyelme megtartott, mert úgy látszik, volt valami feladat a számomra, amit el akart végeztetni. (De vajon elvégeztem-e?)”

Biztos, hogy igenlő válaszunkkal már régen nem kell várnunk meg nem írt irodalomtörténetek kegyes elismerésére.

Mióta tudom, hogy a végtelennek „értelme” van, különösebb megihletődés nélkül gondolok az emberi életkor hatáira.

Mióta tudom, hogy a végtelennek „értelme” van, tudom, hogy a mindig szerény költőnek igaza volt, amikor leírta magáról:

Már forró ígéket és ittas szavakat mormolok.
Már kitárom karomat a végtelen felé.
Már egy vagyok az újuló világgal.
Már — úgy érzem — soha nem halok meg.

Ez már akkor is igaz volt, amikor az első világháború idején sok ismert, nagy verse után ezt a néhány soros, egész líráját és költői alkatát idéző, kevéssé ismert versét is megírta:

Asztalomon kis apró virágkák penészednek —
szelíd őszi bánat kopik a csendben. Halvány
szirmocskáik az elmúlásban kaparásznak, mint
megannyi ujjak. Ha rájuk nézek, elkondult bánatuk
őrző tisztaságában reszket a szívem.

Nagy kritikusok is tévednek! A század nem robogott el, és a jövő sem fog elrobogni „az európai líra idilliumai” mellett.

Ráczy Győző